

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50 (Sõjamineisteriumi majas). Awatud kella 8—15. Telefon 1-63 (Sõjawäe keskjaamast).	Aastas . . . . . Mk. 300 Poolesaastas . . . . . „ 150 Weerandaastas . . . . . „ 75 Üksiknummer 15 marka.	$\frac{1}{1}$ lehekülge . . . . . Mk 3600 $\frac{1}{2}$ „ . . . . . „ 1800 $\frac{1}{4}$ „ . . . . . „ 900 $\frac{1}{8}$ „ . . . . . „ 450 $\frac{1}{16}$ „ . . . . . „ 250

№ 33.

Laupäewal, 16. augustil 1924.

VI aastakäik.

S I S U:

Eesti Wabadussõjas langenud kodukaitsjate mälestussammas Pärnus. — —ms—: Side organiseerimine kompanis ja pataljonis. — —ms—: Üuemad proshektorid. — Ünr.: Wana-sõdurite õppustest. — —ms—: Soome kaitseliit. — Wabadusristi kawalerid: leitnant Johannes Roobert Sööt ja leitnant Hugo Tulnola. — K. A.: Sõjawälise tähelepamise ja waatlemise õpetamisest. — Territoriaal wäeosadest Nõukogude Wenemaal. Keelnurk. — Sõjawälised teated välisriikidest. — Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodu“ tegewusest 1923. — Raamat-teated. — Wäeosadele. — Kroonika. — Toimetusele saadetud kirjandus.

Suwistelt õpewäljadelt.

Õpekohale minek oma tehtud parwel.

Eesti Wabadussõjas langenud kodukaitsjate mälestussammas Pärnus.

Katked hiljuti Pärnu langenud sõdurite haudade korraldawa komisjoni poolt välja antud koguteosest.

Oleme waikne, tagasihoidlik põhjamaa rahwas, kelle meeleolud ja tunded harwa ülekeewaiks waimustuseawaldusiks paisuwad, kuid mis kord meie rahwa hinge waldab, see ei kustu enam nii kiirelt, waid püsib wankumata kindlusega.

Aastasadu on wõõras wägiwald talland Eesti rahwa iseseiswust ja wabadust, kuid igatsust ja tungi wabadusele ei suutnud need orjastajad rahwa hingest ometi ära wõtta. Meie esiwanemate wabaduse igatsusest annawad selge ja kujuka pildi — Jüriöö, Pühajärwe mäss, Mahtasõda ja 1905 aasta, kus wabadustuli rahwa hinges wõimsalt ja wägewalt plahwatas, hoolimata mitmekordsest wõõraste surwest.

Wabadussõja õnnelikku kordaminekut ja wõidurikast lõppu ei saa samuti arwata üksikute osawuse teeneks, waid siin saawutas wõidu meie rahwa ühemeelne tahe ja püüe wabadusele ning iseseiswusele, mis kandis kangelaswaimu terwe meie rahwa hinge, ihhu ja werre. Ainult see suur ja püha wabadustuli, mis põles iga meie sõduri wiimses werituikes, tõi meie maale ja rahwale iseseiswuse ja wabaduse.

Seiles teadlik olles, püstitas rahwas oma paremate poegade — wabadussõja ohwite — kalmistule mälestussamba. Mitte kaebawaks leinaks langenud kangelasile, waid pigemini pühaks wandeks ja töotuseks, et meie tulewõlw alati oleme walmis kaitsma seda wabadust, mida nad on wõitnud oma eluga. „Kui meie samuti walmis oleme, kui need, keda mälestame — kõike oma isamaa eest andma — siis ei mälesta meie siin surnuid, waid kangelasi, kes elawad põlwest põlwe“, ütles Riigikogu esimees J. Kukkk mälestussamba awamiskõne.

Mälestussammas kodukaitsjate kalmistul on kui kehastund kangelaswaim, mis meid uutele kangelastegudele awatlema peab.

Ühkusega ja iseteadwusega wõiwad mälestada tulewased põlwed omi kangelasmeelseid esiwanemaid, kes pidasid paremaks wabadena surra, kui uuesti alistuda wõõra wägiwallale. See mälestussammas on kinnituseks ühe lahingus langanud sõduri sõnadele, keda leinama jäid kaks

alaealist last ja kes eel lahingut, oma surma aimates, ütles: „Ennem jäägu mu lapsed wabaks, isata waestekslasteks, kui et nad saaksid wõõra orjadeks“.

See aastasadu raugemata püsind kangelaswaim, see wankumata igatsus wabaduse järele, olid päämaks teguriks meie rahwa hinges, mis aitasid wiia meie wabadussõja õnnelikult wõidurikkale lõpule, tuues meile iseseiswa wabariigi.

Wabadussõjas langenud kodukaitsjad on kindlaks tõenduseks selles, et meie soonis tuksub weel waba kangelasweri. Mälestusmärgid, mis püstitab tänulik rahwas omi langend kangelasile, olgu pühad ja kallid meile ja tulewaile põlwele!

*

Mälestussamba awamiskõne.

(Peetud J. Kukke poolt).

„Päewal, mil Eesti oma iseseiswuse kaotas, algas ka wõitlus selle tagasisaamiseks, wõitlus, mis kaua on kestnud.

Must leinaloor kattis kogu Eestit, wõõraste wõim surus raskesti, orjaöö piitsad sähwasid wahetpidamata. . .

Näis juba, nagu ei saaks enam iialgi päike heledasti üle kodumaa paistma, näis, nagu oleks kõik lõpetatud. Just kui needmine lasus üle isadema.

Kadunud oli wabadus, kuid wabadusaade ei olnud mitte kustund. Ta kestis põlwest põlwe — pärandusena wanematelt lastele. Otsiti järeljätmatult wäljapääsu sellest nõiarangist, millesse satutud.

Kord, kui tuleleek, mis lööb lõkkele, siis jälle kaob sumbutult, tuha alla, et uuesti parajal silmapilgul hõõguma lüüa. . . Seesugune oli meie esiwanemate wõitlus — pikk kuid wisa.

Neis, aastasadu kestwais wõitluis, on Eesti palju ohwreid toonud, luupainajalikule minewikule. Palju on langenud wapramaid poegi selleks, et kord ometigi wabaneda ahelaist.

Nüüd on see aeg käes, kus tõkkes purustud.

Need, kelle kalmudel praegu wiibime, on selle wabaduswõitluse lõppakkord. Need on need, kes wõitjaina kindlusse sammusid, kindlusse, mis aastasadu kättesaamatuna näis ja mille all seni tuhandeid langes.

Need on, kes wabaduslipu Eesti iseisuswärawidega lehwima panid.

Siin lõpeb öö. Walguskiired hakkawad üle kodumaa koitma.

Tänulik rahwas on oma kaitsjatele, ning wabaduse eest wõitlejatele siin selle mälestusmärgi ülessäädinud. See on aga ainult kõige wäiksem tänutunne, mis pakkuda

on wõidud. Ajalugu saab neid õigemini hindama ja kord neid aukohale asetama, mille wäärsed nad on.

See mälestusmärk siin on püstitud ka neile, kelle põrm wõõramaa mullas kuskil metsatukas puhkab, ilma märgita, kõigest unustud.

Au langenuile isamaa eest!

Rändaja, kes sa siit mööda liigud, paljasta oma pää nende mälestuseks.

See paik olgu meila püha! Ta jäägu teenäitajaks tulewatele põlwelele wõitluses rahwuslise iseseiswuse aate eest.

Side organiseerimine kompanis ja pataljonis.

Praegusaja tule wõimsuse juures on katkematu, sidel jalgwäe pataljonis ülisuur tähtsus. Ainult kindla side abil suudab pataljoni ülem alluwaid üksusi juhtida ja naabritega ühendusse jääda. Mida laialisem on pataljoni piirkond ja mida ägedam lahing, seda rohkem mahajäetuna tunneb end harilikult pataljoni ülem, sest wõitlusalal üksustel sageli kas puudub wõimalus informeerida lahingu käigu üle wõi unustawad nad seda tegemata. Seisukorra selgitamiseks peab pataljoni ülem sarnasel korral tihtipeale ise ette ühe kompani juure minema, s. o. oma asukohalt lahkuma ja side teiste alluwate üksustega katkestama. Kuid nüüdisaja lahingpiirkondade laius nõuab, et rügemendi ja pataljoni staabi asukohad muutuksid võimalikult harwa.

Missugused side wahendid võimaldavad kõige paremini sarnase katkestamatu side loomist pataljonis ja kompanis ning kuidas neid wahendid kasutada; see küsimus on meil seni lahtine, olgugi et ligemale kaks aastat õpetame kaitsewäelasi gruppide taktika alusel. Eriti kompani side abinõude ja nende kasutamise kohta kuulub mitmesuguseid lahkarwamisi. Ühed leiawad, et paremaks sidewahendiks kompanis tuleb lugeda telefoni, kuna optiline, akustiline ja elaw side lahingolukorras tagajärgi ei andwat. Teised, wastuoksa, wäidawad, et telefoni sidet kompanis kasutada ei saa, see olla kõige vähem lootustärataw. Muidugi on sõjameeste hulgas kõige rohkem „kuldse kesktee“ pool-dajaid, kes arwawad, et kõik sidewahendid on head kui neid oludele wastawalt

ja otstarbekohaselt ära kasutada osatakse. Wiimase wäite wastu midagi ütelda ei saa, kuid sellega ei ole küsimus kaugeltki veel lahendatud.

Küsimuse tähtsust silmas pidades, toome allpool mõningaid andmeid side organiseerimise alalt kompanis ja pataljonis wälisriikide sõjawägedes. Kasutame selleks Wene punawäe sideülema I. Halepsky kirjutust ajakirjas „Tehnika i Snabshenie krasnoi armii“ (1924 a.)

Eelliini side wahenditest räägib major R. von Lilienstern (praegu Müncheni jalgwäe kooli lektor), et käskude ja teadannete edasitoimetamine on võimalik ainult kiirkäskjalgade ja lihtsate leppesignaali abil. Kuid selle peale waatamata soowitab ta õpetamisel inimesi tutvustada telefoniga, teatekoeraga ja sidetuwigaga, sest wahete-wahel awaneb wõimalus ka nende kasutamiseks. Üldist kokkuwõtet tehes wäljamaa sõjakirjandusest selle küsimuse kohta saame järgmise sidewahendite jao-tuse:

Positsioonisõda. Kaitsekorras: kiirkäskjalad, igasugune signalisatsioon, telegraaf läbi maapinna, siis telefon (loetakse nõrgaks wahendiks). Tagasi: tuwid, koerad, raketid ja sidelinad.

Pealetungil: kiirkäskjalad, igasugune signalisatsioon ja telefon pataljoni staabist kuni kompaniülemani (peetakse wähe lootustäratawaks). Tagasi: tuid, koerad, raketid ja sidelinad.

Manööwrisõda: Pealetungil: kiirkäskjalad, igasugune signalisatsioon, wiled jne.; raskete kuulipildujatega ning miini-

pildujatega peab kompaniülem telefoni-
sudet, kusjuures sidewahendid antakse
kuulipildujate ja miinipildujate üksuste
poolt.

Kaitsmisel: nagu positsioonisõjas,
välja arvatud telegraferimine läbi maa-
pinna.

Wiimasel ajal on välja kujunenud ja
nähtavasti ka suuremas osas väljamaa ar-
meedes tarwitusele wõetud uus välisõja
sidepidamise wiis, millist arwestamata jätta
ei saa. Olemasolewad andmed kõnelewad
selle sidepidamise wiisi tarwitamisest patal-
jonis, wähendatud kujul aga ka kompanis.
Selle organisatsiooni alused on rajatud
järgmistele motiividele:

1) Ainult katkestamatu side abil wõib
wäeosa ülem, käesolewal juhtumisel patal-
joni ülem alluwaid üksusi juhtida, samuti
naaberwäeosadega ühendusse jääda.

2) Mida laiem on pataljoni lahingpiir-
kond, seda raskemaks kujuneb sidepida-
mine, ja mida ägedam lahing, seda maha-
jäetum on pataljoniülem, põhjustel, mis
eelpool näidatud. Olukorra selgitamine
wõib nõuda pataljoni ülema lahkumist omalt
kohalt, s. o. side katkestamist suurema
osa alluwate üksustega ja naabritega, mis
praegusaja lahingus soowimata nähtus.

3) Seisukorras wäljapääsu wõimaldab
järgmine organisatsioon: jalgwäe pataljoni
staabi juure antakse eri rühm, n. n. „juht-
tiw rühm“. Selle rühma peal lasub side-
teenistus ja waatlus.

Ilmasõja kogemuste põhjal loetakse
tõestatuks, et eellinil mõjuwa püssi-, ku-
lipilduja- jne. tule piirkonnas on enam-
wähem kindel ainult kõige lihtsamate side-
abinõude kasutamine, nagu: käskjalad,
igasugune signalisatsioon jne. (w. eelpool):
telefoni sidet wõib kasutada ainult haru-
kordadel. Ja nende lihtsate sidewahen-
ditega warustatakse siis pataljonide „juht-
tiwad rühmad“.

Mis puutub juhtiwa rühma organisatsi-
oonisse, siis kõnelewad andmed selle kohta
järgmist:

1) Juhtiwa rühm allub wahendita patal-
joni ülemale.

2) Juhitawa rühma peale pannakse
sideteenistus ja waatlus (mitte aga luure).

3) Iga kompani tarwis määratakse:
1 wanem waatleja, 3 waatlejat ja 3 käsk-
jalga sama kompani meeste hulgast.
Kompani liikumisel kolonnis järgnewad
need mehed esimese rühma järele. Kui
kompani on waenlasele liginenud ja harg-

nema hakkab, siis saadetakse wiibimata
iga rühma juure üks waatleja, kes järg-
neb rühmale warjatult. Wanem waatleja
ja 3 käskjalga wõtawad asukoha kompani
ülema seljataha.

4) Wanem waatleja ja need 3 waatle-
jat, kes rühmade järel käiwad, tegutsewad
iseseiswalt. Lahingust waatlejad osa ei
wõta, kuid iga nätukse aja järele kanna-
wad ette oma tähelepanekud seisukorra,
meie wäeüksuste, waenlase jne. üle. Tea-
tud ajaks (harilikult ette ära määratud)
saadab wanem waatleja käskjalaga ette-
kande pataljoni staapi.

5) Wanem waatleja ei allu kompani
ega rühma ülemale. Kompaniülemal on
õigus hädakorral üht tema käskjalgast
ettekandega pataljoni staapi saata.

6) Arwesse wõttes, et teadaandeid saa-
detakse kompanidest staapi rohkesti, on
ette nähtud erilise teadaannete esialgse aru-
tuspunkti moodustamine („keskjaam“).
Selle teadete keskjaama ülemaks on juht-
tiwa rühma ülem. Pataljoni adjutant neid
kohuseid täita ei suuda, sest tööd on wi-
masel lahingu ajal nii kui nii rohkesti.

Tähendab, pataljoni juhitawa punkti
ehk lahingu staabi organiseerimist soowi-
tatakse järgmisel kujul: punktis eneses
asuwad; pataljoni ülem, pataljoni adjutant
ja wõimalikult üks waatleja piksilmaga.
Niisuguse koosseisu juures walitseb punk-
tis täieline waikus, puudub tüütaw käsk-
jalgade askeldamine, närwilikus; pataljoni
ülem wõib töötada wõrdlemisi rahulikku-
des tingimustes.

Ümber 20—30 sammu kaugusel asub
„teadete keskjaam“ juhtiwa rühma üle-
maga eesotsas; wiimase juures asuwad:
üks wanem waatleja (kirjatoimetaja), üks
wanem käskjalg ja 6 käskjalga — sideks
naabritega ja tarbekorral ka rügemendi
staabiga. Siin on ka telefon, mis rügemendi
side-komando jõudude ja wahenditega
üles seatud. Peale selle leiame pataljoni
„juhtiwa rühma“ ülema käsutuses ühe
wanema signalseerija ja 4 signalseerijate
komandot, igaüks 3 meest. Signalseerijad
peawad oskama ka telefoniga ümber käia.

Neil juhtumistel, kui awaneb wõimalus
telefoni side kasutamiseks, peab tarwiliku
sidewarustuse andma rügemendi sideko-
mando.

Ühenduse pidamine „teadete kesk-
jaama“ ja juhtiwa punkti wahel sünnib
kõige lihtsamal wiisil. Teatawate wahe-
aegade järele kannab juhtiwa rühma ülem
pataljoni ülemale ette saadud teadaanded,

jättes kõrwale vähem tähtsad ja need, mis ühest ja samast asjast kõnelewad.

Nii siis kujuneb järgmine pilt: a) iga rühma taga liigub warjatult 1 waatleja, kes kõigist oma tähelpanekutest kompani staabi juures asuwale wanemale waatlejale ette kannab; b) kompani ülema seljataga — 1 wanem waatleja ja 3 käskjalga; c) teadete keskjaama juures — juhtiwa rühma ülem, 1 wanem waatleja (ühtlasi ka kirjatoimetaja), 1 wanem käskjalg, 6 käskjalga, 1 wanem signaliseeriija, 4 kolmemehlist signalisatsiooni jaama; g) pataljoni juhtiwast punktis — pataljoni ülem, adjutant ja 1 waatleja. Kokku arwates saame:

1) Rühmade juures: waatlejaid (igas rühmas 1)	— 9 inim.
2) Kompanide juures; wanemaid waatlejaid (igas kompanis 1) — 3	"
3) Patallonide juures: a) juhtiwa rühma ülem	— 1 "
b) wan. waatleja (kirjatoim.) — 1	"
c) " " (piksilmaga) — 1	"
d) " " käskjalg	— 1 "
e) käskjalgu	— 6 "
g) wanem signaliseeriija	— 1 "
h) signaliseeriijaid (ühtlasi telef.) 12	"

Üldse pataljonis 35 inim.

Manööwrisõjas olla kirjeldatud organisatsioon wäljamaa sõjakirjanduse andmetel ainuke, mis wõimaldab jalgwäe pataljoni ülemale lahingu kestes asja kurssi jääda ja alluwaid üksusi juhatada. Endine seisukord, mil pataljoni ülem lahingu ajal tihti peale ei teadnud, kus asuwad kompanid ja kuidas areneb pataljoni edasitugimine, arwatakse sel teel parandatuks.

Teadagi, et 35 mehe eraldamine jätab mulje, nagu nõrgeneks pataljoni jõud. Kui aga meele tuletada endiseid rohkearwulisi käskjalgu jne, siis paistab, et uus organisatsioon pole õieti midagi muud, kui sama arwu meeste ratsionaalsem ära kasutamine.

Ülemalkirjeldatud organisatsioon annab rikkalikku materjali side küsimuste lahendamiseks pataljoni piirkonnas. Meil seisawad ees järjekorralised manööwrid. Tahaksime näha pataljoni juhtimist sarnase organisatsiooni kaudu ja nende sidewahenditega tegelikult, lahingolukorda meeleletawates tingimustes. Alles siis, arwestades omi kogemusi sel alal, wõiksime asja kohta kindla seisukoha wõtta.

—ms—

Uuemad proshektorid.

Tulewiku-sõja hädaohtlikumatest wõitluswahenditest on kahtlemata lennuwägi. Waenlase õhuwäe lõök wõib ootamatult tabada meie seljatagust: asutusi, ladusid, raudteid, sildu jne. Kui aga õhulaewandusele sirutab oma toetawa käe ka sõjakeemia, siis on rinde ja seljataguste juhtimistsentrumite seisukord weel kriitilisem.

Kaitset waenlase õhulaewastiku vastu pakuwad teatawasti lennu-eskadrillid, zeniitkahurwägi, osalt ka wälja-kahurwägi ja kuulipildujad. Kuid nende abi peale wõime loota ainult päewal, kui lendawat aeroplaani enam-wähem näha ja propelleri wurina järele orienteerida wõime. Teisiti on öösel. Peale propelleri wurina jälgimise on tarwilik ka selle raiooni walgustamine, mida näitawad häältekuulamise abinõud. Iga zeniit-kahur warustatakse hääletootsijatega ja proshektoritega. Seadides hääleotsija asendisse niiviisi, et hääle kõige tugewam oleks, saadetakse automaatselt selles suunas ka mitme proshektori walgus. Täpsete riistade abil teh-

takse aeroplaani asukoht kindlaks ja awatakse tuli. Kuid senini tuntud proshektorid, ka kõige jõulisemad, ei annud soowitawaid tagajärgi. Näiteks proshektorid, millede peeglite diameeter 2 m. ja walguseallikas 350.000.000 küünlaline, annawad laskmiseks tarwilikku walgustust ainult 8,5 klm. peale (atmosfääris kaob 10% walgust). Ajakirjanduse teatel tehtud hiljuti Saksamaal uusi Volta looga uurimiskatseid, kusjuures saadud Volta look 7 korda suurema heledusega kui seni. Siit peab järeldama, et uute proshektorite walgustuswõime tuntawalt suurenenud on.

„Krasnaja Swesda“ teab kõnelda, et uue kahemeetrilise proshektori walgustusjõud ulatab 2000 miljoni küünlani. Samade atmosfääriliste tingimuste juures, mis ülemaal näidatud, walgustab ta 12 klm. peale.

Ühes sellega awaneb wõimalus tarwitada wäikseid proshektoreid, peegli diameeter 110 cm., millede wõimsus aga end. kahemeetriliste proshektorite omast suurem. Sarnase proshektori walgustuswõime ula-

tab 580 miljoni künlani; wastawalt sellele kaswab ka tema tegewuskaugus 9 kilomeetriini.

Tähendab, wördlemisi wäike ja kerge (0,9 tonni) proshektor on kohaseks kaaslaseks zeniit-kahurwäele, wõimaldades wiimasele laskmist ka öösel.

Nüüdisaja gaasiasjanduse arenemise astme juures on raske enesele kujutada seda pörgut, mida wõib sünnitada gaasi-

pommidega warustatud eskadrill, sellepärast peawad ka öiseks õhukaitseks kõik wõimalikud abinõud ära kasutatud saama. Üks samm sel alal edasi on zeniit-kahurite warustamine „terawate silmadega“.

Ka meil, arwesse wõttes idanaabri intensiivsust õhuwäe loomise alal, ei pääse zeniit-kahurwäest enam mööda. Wiimane asjaolu sunnib meid jälgima iga uuendust ja täiendust zeniit-kahuri juures. —ms—

Wanasõdurite õppustest.

2.

Üheks wanasõdurite õppuste puudulikkuse põhjuseks meie wäeosades, nagu juba kord „Sõdur“ № 32 tähendanud olen, on asjaolu, et wanasõdurite õpetamise alal meil senini weel kindlad ja täpiseadused juhtnõõrid puuduwad, et wanasõdurite õppust ei kontroleerita, et tema jäetakse täiesti pataljoni ja kompani ülemate hoolde. Wiimased unustawad aga selle praegu meie wäeosades õpetegewuse alal walitsewa segaduse tõttu sagedasti ära, ja koondawad kõik oma tähelpanu ainult noorsõdurite õpetamise peale.

Kindlate ja täpsete õpekawade puudus ei ole aga siiski weel niisuguseks suureks takistuseks, et tema wanasõdurite õppused täiesti wõimatuks teeks. Ka praegused puudulikud juhtnõõrid ja abinõud wõimaldawad hea tahtmise juures selle korraldamist.

On aga palju muid põhjusi, millest ka kõige parema tahtmise juures üle ei saa. Nimetan siin ühe. See on — wanasõdureid on meie wäeosades kompanides nii wõrd wähesel arwul alal, et nendega ei ole wõimalik mingit tõsisemat õppust ette wõtta.

Praegu on harilikuks nähtuseks, et jalgwäe osades peale noorsõdurite õppuste lõppu kuiwab kompani meeskonna mõttes täiesti kokku. Kursuse lõpetanud meeskond walgub nagu mingisuguseid salajaid niite mööda kuhugi laiali, nii et wanasõdureid õppuste jaoks kompanisse sagedasti enam ei jäägi. Komandeerimised töökompanisse, rügemendi staapi ja ajutisesse töömeeskondadesse määramised igasuguste ametite peale neelawad ära suurema osa kursuse lõpetajaist. Ka suur osa noorsõduri kursuse lõpetajaid nõutakse wälja tehnilisesse wäeliikidesse.

Harilikult peale noorte kursust 70—80 mehest jääb kompanisse järele ainult 30—40 meest. Kui sellest arwust maha arwata weel kompani ja majandusliste tööde tarwis määratud mehed, mille arw sagedasti mitte wäike ei ole, kompani ja wäeosa toimkond, siis ei jää harilikult kompanisse wanasõdurid rohkem alale, kui 10—15—20 meest! Sagedasti ka weel vähem.

Mis wõib aga wanasõdurite õppuste alal sarnase meeskonnaga ette wõtta? Õige wähe.

Suuremad õppused, iseäranis taktilised, nõuawad tingimata suuremat meeskonda, vähemalt kahte 2 — 3 jaolist rühma. Kui seda kompanis ei ole, ei wõi edukast wanasõdurite õppusest juttugi olla.

Praegustes oludes awaldaab siin suurt mõju weel teine asjaolu, asja psühholoogiline külg.

Wähene wanasõdurite arw ei kohusta pataljoni ega kompani ülemat nende õpetamise peale suuremat rõhku panema. Nemad tikuwad ülemusel kahesilma wahele jääma. Kompani ülemal on alati kalduwus neid noorte juurde paigutada ehk nii ära jagada, et nendega eriti õppust ei tuleks teha.

Noorsõdurite teadmisi kursuse lõpul kontroleeritakse. Nende wäljaõpetamine on kompani ülemal ja noorsõdurite õpetajal karjääri mõttes südame ligidal.

Wanasõdurite teadmiste tasapind ei ole praegustes oludes kompani tegewuse ja töökuse hindamise kohta sugugi mõõduandew ja ei mõju miskis mõttes rühma ega kompani ülema wõimiste hindamise peale. Sellest siis tulebki nii suur wahe- tegemine noor- ja wanasõdurite õppuste wahel.

Kuid sellele tuleb lõpp teha.

Ünr.

Soome kaitseliit.

Sõjawäe kõrval on kaitse-liit Soomes teiseks wabariigi tegewaks sõjariistus jõuks, kes arwuliselt neli korda suurem, kui alaline sõjawägi. Oma alguse sai Soome K. L. warsti peale 1917 a. weebruari rewolutsiooni, kuid ligi aasta aega tuli tal olude sunnil tegutsema põrandaaluse organisatsioonina. Alles 1918 a. jaanuari kuul tunnistas walitsus tema wabariigi seaduslikuks sõjariistus jõuks.

Ametlikkude teadete järele koosneb Soome K. L. 100.000 mehest, kuid aktiivsete liikmete arw ei ulata mitte üle 70 000 inimese. K. L. wõetakse wastu ainult riigitruid kodanikke 17—45 aasta wanaduses. Üle 45 aasta wanad mehed loetakse passiivseteks liigeteks ja nad moodustawad waru.

K. L. salgad on organiseeritud territoriaal-süsteemi alusel ja kannawad wastawa maakoha nimetust. Kohaliku K. L. salga ülema määrab ringkonna ülem. Salga ülema juures asub kohapeal walitaw 4 liikmeline staap. Walimisi toimetatakse 1 aasta peale.

Kogu wabariik jaguneb 21-ks K. L. ringkonnaks. Ringkondade ülemad määrab K. L. ülemjuhataja. Ringkonna staap walitakse samuti ühe aasta peale.

K. L. ülemjuhataja määrab maa kõikide sõjajõudade juhataja, wabariigi president K. L. ülemjuhataja allub wabariigi presidendile. Ülemjuhataja juures on staap, mis koosneb ülemjuhataja abist ja staabi jaoskondade ülematest.

Iga aasta jaanuari kuul peetakse kohatadel ära K. L. aastakoosolekud, kus arutatakse põhikirjas ette nähtud liidu sisemisi asju, walitakse staapide liikmed ja rewiederitakse arwepidamist. Weebruari kuul on ringkondade konwerentsid samasuguste päewakawadega; ühtlasi walitakse seal saadikud üleriiklisele K. L. päewale, mis harilikult märtsi kuu peale langeb.

Kaitse-liidus on esitatud kõik wäeliigid nagu jalgwägi, ratsawägi, suurtükiwägi, tehnilised wäeosad ja laewastik. Relwistamine sünnib sõjaministeeriumi poolt. Iga

kaitseliitlane saab koju wintpüssi ja padrunid. Riidewarustuse kindlaksmääratud wormi järele peab iga kaitseliitlane enesele ise muretsema. Kuid omawalitsuse ja riiklised asutused on seni siingi toetust annud.

Õppusi peetakse sõjawäe määrustik-kude järele. Sisekord on kõwa ja juhid omawad alluwate suhetes samasuguse distsiplinaar-wõimu nagu wabariigi tegewas armees. Tähtsamad asjad distsipliini rikkumise alal otsustab sellekohane komisjon.

Teadmiste suhtes jagunewad kõik aktiivsed kaitseliitlased 2 kategooriasse. Esimesse kuuluwad need, kes eksami edukalt sooritanud, teise — kes pole suutnud eksami sooritada. Esimeses kategoorias on kaks klassi: 1-ne — kõlbulikud riwiteenistuseks ja wanaduses alla 40 a., ning 2-ne — kõlbulikud riwiteenistuseks, kuid üle 40 a. wanad.

K. L. ohwitseride kontingent koosneb kolmest kihist; 1) tagawarawäe ohwitseridest, 2) armee tegewteenistuses olewatest ohwitseridest, kes määramata aja peale puhkusele lastud, ja 3) kaitseliitlastest, kes K. L. juhtide lühikseajalised ettevalmistuse kursused lõpetanud ja kaitseliidu ohwitseri kute omandanud.

Allohwitseride ettevalmistamine teostub erikursuste kaudu

Õppusi peetakse kaitseliitlastega igal nädalal. Organiseeritakse ringkondade kaupa üldised taktilised õppused ja sügisesed manöwrid.

Spordi peale pööratakse K. L. suurt tähelepanu. Ringkondade wahelised wõistlused on väga sagedased nähtused. Neil wõistlustel on esimesel kohal märgilaskmine püssidest.

Soome kaitseliidul on suureks toeks naisorganisatsioonid ning mitmesugused sanitäär- ja toitlussalgad.

Niipalju siinkohal Soome kaitseliidust, kui sõjariistus organisatsioonist, millest meil nii palju kõneldakse ja sagedasti eeskujuks soowitatakse.

—ms—

Wabadusristi Kawalerid.

Leiniant Johannes Robert Sööt,
Wabaduse Risti II liigi 3. järgu kawaler.

Sünd. 27. nowembril 1896 a. Walga maakonnas, Kaagjärwe wallas, Lutsu talus. Hariduse sai Walga linnakoolis, mille lõpetas 1914 a. Enne sõjaväeteenistust oli tegew Kaagjärwe rahwa raamatukogu juhatusel liikmena. Sõjawäe teenistusse wõetud 7. aug. 1915 a. ja teenis kaardiwäe Soome polgus, kus lõpetas õpekompáni. 1917 a. allohwitserina 2-se Peterhofi lipnikkude kooli määratud. Wiimase lõpetas 1. augustil 1917 aastal, ning määrati selle järele Kaasani sõjawäe ringkonda 93. tagawara jalgwäe rügemendi Tsaritsõnise, kus teenis 5-da roodu noorema ohwitserina. 93. tagawara jalgwäe rügemendis oli tegew 6-da komp. komitee esimehena ja rügemendi komitee juhatusel liikmena. 10. jaanuarist 1918 a. ilmus 2. Sakala rügemendi ja määrati 7-da kompani nooremaks ohwitseriks. 12. märtsil 1918 a. Sakala rügemendi sakslaste poolt laiali ajamise tõttu teenistusest wabanenud. 21. now. 1918 a. ilmunud 2. Eesti rahwawäe rügemendi ja määratud 1. kompani nooremaks ohwitseriks. 2. rügemendi 1. ja 12. kompani koosseisus wõttis osa kõigist rügemendi lahingutest 13. dets. 1918 a. kuni 28. dets. 1919 a. 6. mail 1919 a. sai haawata Wõrumaal, Holdi küla all, wõitluses punaste kursantide wastu. 1. juulil 1919 a. määratud 12. kompani wanemaks ohw. 28. det. 1919 a. 2. rügemendist üle wiidud

Leiniant Hugo Tuinola,
Wabaduse Risti I liigi 3. järgu kawaler.

Hugo Tuinola (end. nimi Tshuhna) sünd. 17. oktoobr. 1897 a. Wõru wallas, Nawi külas, kus wanemad olid tol aja! Saawa talu rehtliikud. Peale Wõru linnakooli lõpetamist astus 1916 a. 1. juunil sõjawäe teenistusse 179. tagawara polku, Nowgorodi kubermangus. Seal komandeeriti 1917 a. 24. aprillil I Oranienbaumi lipnikkude kooli, mille lõpetas sama aasta 20. septembril. Kooli lõpetamise järele läks lipnikuna Kaasani sw. ringkonda, Pensasse 137. polku, kust tuli sama aasta 9. dets. Eesti tagawara pataljoni ja teenis seal (Wõrus) kuni 1918 a. 22. webruarini. Saksa okkupatsiooni ajal, 1918 a. suwel, elas omas isatalus Wõru maak. Alleksandri wallas. Eesti wabadusesõjas teenis 3. jalgwäe rügemendis selle wormeerimisest kuni sõja lõpuni ja wõttis 6. kompani wanema ohwitserina osa kõigist rügemendi lahinguist.

3. diwiisi staapi. 5. jaan. 1920—30. aprillini 1920 a. Waiwara jaama komendant ja 1. maist 1920 a. kuni 5. jaan. 1922 a. Pärnu garnisoni adjutant. 5. jaanuaril 1922 a. ülewiiudud 6. jalgwäe rügemendi ja määratud 4. kompani nooremaks ohwitseriks. 15. apr. 1924 a. ülewiiudud Lennuwäe rügemendi Maalennu diwisjoni ja wiibib praegu lendur-waatleja kursustel.

Sõjawäelise tähelepanemise ja vaatlemise õpetamisest.

Meil on kompanide koosseisudes ette nähtud sidewaotlejad, keda nende alal erilisel ette walmistatakse. Lahingus läheb aga ühtelugu tarwis, et iga sõdur oleks wilunud lahinguwälja vaatlemises. Ka rännakul, luurel ning muudeski lahingu olukorras on tähtis, et sõduril oleks, nii öelda, silmad ees ja taga. Ta peab kõik nägema, kõik tähele panema, mis tema ümber sünnib, ja kõik õieti hindama. Tähendatud wõime puudus ongi põhjuseks, mispärast sõdurid tihti rasketel momentidel ärewusse sattudes rohkem näewad, kui tõepoolest olemas — seisukord, kus nagu wenelased ütlewad, hirmul suured silmad on. Põhjus — passiivsus, mitteteadmine, mis ümberruses sünnib. Siin on tarwis ainult mõnel argpüksil wisata mingisugune paaniline hüüe — ärgatakse nagu unest ja satutakse kabuhirmu. Et seda ei sünniks, on tarwis, et kõik sõdurid oleks lähemast olukorrast teadlikud, mis saawutatakse alalise lahingwälja vaatlemise läbi kõigi wõitlejate poolt. Et wiimane aga sõdurite juures harjumiseks saaks, peab juba rahuaja õppustel nendega sellel alal kõik aeg süstemaatilisi harjutusi tegema, tõstma sõduri wäljaõpet sellele kõrgusele, kus ta ennast lahingus mitte ei peidaks, waid maskeeriks, seejuures kõik aeg lahinguwälja silmast laskmata. Siis kaob ka paanilikus.

Meie praeguse lühikese sõjawäe teenistuse aja juures, mis ikka lühenemise tendentsi kannab, on wõimata eritunde määrata kõigi harjutuste, nii ka vaatlemise oskuse põhjalikuks kätteõpetamiseks, sest õpeaineid toob wiimane aeg ikka juurde, kuna aeg selleks wäheneb.

Et sõduritele siiski anda tarwilist ettewalmistust lahinguwälja vaatlemise ja lahingus orienteerimise alal, tuleb appi wõtta juhtide (peaasjalikult just ohwitseride) leidlikkust iga kohast momenti ära kasutada, et arendada sõdurites oskust ja äratada huwi asja wastu — neid nii öelda selles waimus üles kaswatada. Seda õppust wõib sõdurile peale selle, mis wõimalik on õpetundide ajal läbi minna, peaasjalikult wahepalana pakkuda — teiste õppustega ühes ehk ka waheajal.

Näiteks, kompani läheb ehk tuleb õpuselt, sõdur wahib pea longus enese ette maha, mitte millegi wastu huwi tundmata. Kui küsida nüüd sõdurilt pärrale jõudes, mis tema sõjaliselt tähtsat teel nägi, siis saad wastuse, et mitte mi-

dagi, ehk ei pannud tähele. Aga kui palju wõib iga sammu peal leida, mis sõdurile sugugi ükspuhas ei tohiks olla — sõjalises olukorras. Tuleb sõduri tähelepanelikkust kaswatada igal selleks wõimalikul juhusel — õppusele minnes, õppuselt tulles, kodus olles wabal ajal, ka kirikusse minnes — kõik wõimalused tulewad selleks ära kasutada. Hakata wõib kõige igapäisemast asjast, näit. — sõidab wastu talumees — tema möödumisel küsida ühelt ehk teiselt, mis koorem tal peal oli, mitu kotti, missugune müts peas, kirjeldada mehe wälimust. Just kirjeldamise oskuse peale, ja sõjalises keeles — kõik edasi anda lühidalt ja täpselt, — tuleb iseäralist rõhku panna. Peale selle wõib järsku panna küsimuse — missugusel kohal tuli mees wastu, mis oli seal kohal maastikul iseloomustawat ja sõjaliselt tähtsat jne. See harjutab sõjawäelast mitte ühe asja peale haigutama jääma, waid kõike, mis tema ümber iga minut sünnib, tähele panema. Seda kõike läheb aga lahingu olukorras iga minut tarwis, kus tuleb iseseiswalt leida märki — waenlast ja neid lühidalt ja täpselt ära näidata ülematele ja ka kaasõduritele, niisama ka momentaalselt leida maastikul märke ja esemeid, mis juhataakse ülemuse poolt. Iseäranis on see sugust iseseiswat tähelepanekut ja oma tähelepanemiste näitamist ja kirjeldamist tarwis luurel, kus suurema edu saawutab just see, kes rohkem iseseisew ja leidlik. Aeg ajalt wõib küsimusi ja ülesandeid raskemal kujul ja puht sõjalise iseloomuga ette panna ja teateid nähtud ja läbikäidud maastiku ja juhtumiste kohta nõuda mõne tunni ehk päewa pärast jne. Märkide ja esemete kättenäitamine maastikul peab sündima, nagu juba tähendatud, sõjalises keeles — lühidalt, täpselt ilma ülearuste sõnadeta. Näit, maastikul teatawa märgi ehk asja kättejuhatamisel, käega selle asja poole näidates, seletada: „Minu käe suunas — üksik puu; puust kolm sõrme paremal — paju põõsas; sealt sada sammu meie poole — ruki põllu ääres ahelik jne.“ Maastikul leidub alati asju, mille abil wõib tarwilist kohta kätte juhatada ilma suurema ja mõttetü sõnawalinguta ja shestikulatsioonita. Järjekindel ja igapidi ergutatud töö sellel alal aitab aga kindlasti kaasa sõjalisele arenemisele ja asjatundliku pilguga enese ümber vaatlemisele, mis sõjalise wäljaõppe mõttes wäga tähtis. K. A.

Territoriaal väeosadest Nõukogude Wenemaal.

Juhtnõõrid territoriaal väeosade juhtiwale koosseisule.

I.

Praegu on Nõukogude Wenemaa sõjalise jõu korraldamises teoksil suur, põhimõtteline ja kaugemale ulatav uuendus — alalise sõjawäe asemele miilitsa või, nagu wenelased ise hüüawad, territoriaal väeosade asutamine.

Enne territoriaal väeosade ja nende sõjalise ettevalmistamise iseäralduste kirjeldamisele asumist, paar sõna asjaoludest, mis sunniwad wenelasi territoriaal wägede loomisele.

Esimeses jões on territoriaal väeosade loomisega lootus sõjawäe peale minewaid kulusid vähendada. Punawäe ülalpidamise ja warustamise kulud on seni ajani Nõukogude riiklistes wäljaminekutes esinenud löwi osana.

Järgmiseks põhjuseks, mis Nõukogude Wene walitsust territoriaal väeosade loomisele tõukab, on Nõukogude walitsuse kogu wiimase aja kurs, mis abinõusid otsib kommunistilise riigikorra kindlustamiseks ja selle wõimu süwendamiseks rahwa hulkades.

Territoriaal osade asutamisega tungib sõjawägi, nagu allpool näeme, sügawalt rahwahulkadesse, temaga tihedalt liitudes. See annab Nõukogude walitsusele soodsad wõimalused rahwahulkade kommunistilises waimus ümberkaswutamiseks. Territoriaal osade tarwitamisele wõtmisega muutub kogu rahwas sõjawäeks, ja kodanik, olles sõjawäe ridades, jääb endiselt aga seotuks oma igapäewase elu ja tegewusega. Ühe sõnaga, sellega saadakse kätte kogu rahwa militariseerimine, sõjawäestamine, sellejuures aga rahwa, harilikke eluawaldusi wähe segades.

Territoriaal wäe osade loomisele asuti N. Wenemaal K. T. K. (Z. I. K.) dekreeidi põhjal 8. VIII. 23 a. See dekreet määrab punawäe ülemineku territoriaal väeosade süsteemi peale kindlaks järkjärgult. Alguses muudetakse kaadri diwiisest territoriaal diwiisideks ainult osa, kuna osa neist endiselt kaadri diwiisideks jääwad. Neis ringkondades, kus territoriaal diwiisid asutati, hakatakse sõjawäge komplekteerima miilitsa süsteemi järele.

Nii tegutsewad N. Wenemaal praegu kõrwuti kaks sõjawäe süsteemi: territoriaal ja kaadriwäed.

Mis tarwis see nii?

Seda põhjendawad Nõukogude walitsejad esiteks sellega, et Nõukogude wabariigid, olles ümbritsetud kodandlikkudest riikidest, ei wõi nii suurt uuendust, nagu sõjawäe üleminek uuele moodustamise süsteemile läbi wiia ühe ropsuga. Selle tagajärjeks wõiks olla Nõukogude sõjawäelise jõu ajutine nõrgenemine, mida waenulised naabrid wõiksid ära kasutada.

Teise põhjusena näitawad Nõukogude sõjateadlased, et miilitsa wõi territorial väeosade süsteem on uudis ja et siis on alguses tema teostamisel wõimalik õige suurte wigade tegemine. Et suurematest eksisammudest hoiduda, on miilitsa osade süsteemi teostamiseks sõjawäes tarwis korjata kogemusi tema läbiwiimise käigust enesest.

Et territoriaal wõi miilitsa osade süsteem sõjawäes ei huwita ja wõlu mitte ükski ainult Nõu-

kogude Wene walitsejate ja sõjateadlaste päid, waid et sellest on ka palju juttu olnud juba meil, nagu admiral Pitka sõjawäe ümberkorraldamise projekt ja, nagu teada, see ka praegugi veel paljude sõjawäelaste ja rahwa esitajate mõtteid wõlub, siis on see, kuidas Nõukogude Wenemaa praegu territoriaal wõi miilitsa osade süsteemi sõjawäes tegelikult teostab, üldise päewaküsimuslise tähtsusega.

Olgu siin toodud mõned tähtsamad jooned Nõukogude Wenemaa miilitsa osade korraldusest, tegewusest ja tööst.

Territoriaallaste kogumised ja koondõppused.

Tähtsamaks tegewusajaks territoriaal osa elus on territoriaallaste kogumine ja koondõppused

Koondõppused wõetakse ette kõigi sõjawäekohusliste kodanikkudega ja nende eesmärk on elementaar sõjateadmiste ja kogemuste kodanikudele andmine. Koondõppustel wõetakse läbi ka kõik wiimase aja uudised sõjategewuse alal.

Mis annawad koondõppused?

Esiteks, nad wõimaldawad kogu endise töö tagajärgede kontroleerimist. Teiseks, wõimaldawad teha järeldusi järgnewatele koondõppustele kogumiseks. Kolmandaks, aitawad alal hoida sidet kaadri ja wahelduwa koosseisu wahel. Neljandaks, annawad tööliste ja talupojale teadmise tema punawäkke üldse ja eraldi oma wäeosasse kuuluwuse kohta. Kogu wiie aasta jooksul, mis loetakse territoriaalse õppuse aja wältuseks, tuleb koondõppuste peale tarwitada ainult kaheksa kuud, missugune aeg tuleb lugeda suureks teenistusaja lühendamiseks, endise kaheaastase teenistuse ajaga wõrreldes.

Õpeaja lühiduse tõttu ei tohi raisata ühtegi silmapilku asjata ehk tähtsuseta töö peale. Kogu aeg on tarwis kasutada ainult õppusteks, kõigi jõududega ja abinõudega on tarwis püüda, et territoriaal wäeosas kuuluw punawäelane, hoolimata missugusesse kategoriaasse ta ei kuuluks, kaadrisse wõi wahelduwasse ossa, hoolimata missuguse ameti peal tema ka ei seisaks, jõuaks lühikese õpe perioodi wältusel oma sõjawäeliste teadmiste ja oskuste tagawara tuntawalt täiendada, ja et temal oleks õppuste lõpul kindel tunne, et sõjawäelisteks õppusteks tarwitatud aeg ei ole raisatud kasuta.

Töö uudsus territoriaal osades ja wiimase aja tehnika hiigla edusammud ning lühikese-ajaliste õppuste jooksul üksikute wäeosade ja terwete diwiiside wahel liituwuse saawutamise tarwidus, nõuab kõige pealt kaadri osalt, juhtidelt, läbimõeldud, kindlat ja selget, nii ütelda, walatud ja wiimistletud tööd. On ju teada, et wäeosade tegewuse tagajärjed ripuwad palju ära osa sisemisest ühtlusest ja omawahelisest liituwusest. Sellepärast on tarwis püüda igal ajal ja kõige abinõudega sellepoole, et tõmmata territoriaal diwiisi wahelduwat koosseisu, teda oma igapäewase töö juurest ja kodukohast lahutamata, wäeosaga igapäisesse ellu.

Arusaadaw, et et koondõppuste kestwust on selleks liig wähe. Siin on tarwis wäeosaga juhtide ja poliitiliste tegelaste lähedane ühendamine ja tihed

kokkupuutumine wahelduwas koosseisus olewa kodanikuga, ja mitte ainult üksi tema enesega, waid ka selle ettewõtte, asutuse ja külaga, kus punawäelane elab. On tarwilik laialdane omawaheline informatsioon wäeosa ja tema piirkonna asuwale kohaliste asutuste ja wõimude, poliitiliste ja kutsehuwiliste organisatsioonide wahel ettekannete, loengute, jutustuste, sõjaasjandusliste artiklite ja selgitawate kirjelduste awaldamise näol kohalistes ajalehtis. Selles asjas jäetakse wäeosa juhtidele ja poliitilistele tegelastele suur isetegewuse wabaduse ja algatus wõimalus.

Koondõppuste juurde tagasi pöörates ja arwesse wõttes, et lühike õppuste aeg saaks kõige intensiivsemalt ainult tööks ja õppusteks ära tarwitatud, peab tähendama, et seda on wõimalik saawutada ainult juhtide hea koondõppustele ettevalmistamise juures.

See küsimus on põhjapanewa tähtsusega.

Koondõppuste ettevalmistuse, korralduse aja-järgus on tarwilik juhtide kõige tähelepanelikumat ja asjasse tungiwamat tööd.

Kõikide tegelaste, niihästi kõrgemate staapide, kui ka teiste kaadri osa juhtide korralduswõimed peawad awaldama siin end kõige suuremal määral. Pingutus peab olema täielik ja üldine, ja aega peab ära kasutama kõige ratsionaalsemalt. Igale sõjawäe tegelasele on wist tutaw mobilisatsiooni ajajärgu töö, ja koondõppustele kogumine sarnaneb paljus temale. Aja, ka iga tunni, kawakindla tarwitamise juures ei lasta ununeda midagi.

Milles siis seisab peajoontes koondõppustele kogumise ettevalmistustöö?

Kõige pealt kaadri osa ettevalmistuses, tema tutvustamises komplekteerimise piirkonnaga, kõige lähedama side ja kontakti loomises kohaliste wõimudega, kuni waldade ja küladeni, ettewõtete, asutuste ja organisatsioonidega, mis asuwad komplekteerimise piirkonnas, ja wiimaks, tööliste ja talupoegadega enestega, kes on wõi keda kawatsetakse wäeosa nimestikku arwata.

Wahelduwa osa punawäelased, kes wäeosa nimestiku järele on jagatud kuni vähemateni alaüksusteni, peawad kindlasti teadma oma kogumise punkti asukohta; wiimased peawad olema aga alati wastuwõtte walmid, ilma et neid kogumiste üle tarwitseks ette teadustada.

Selle järele tulewad majanduslised küsimused. Siin peab kõik, nagu: toit, warustus, õpewahendid, lahingmoon, kütte ja walgustuse materjalid, õpeplatsid jne. ette nähtud ja aegsasti ette walmistatud olema kuni peensusteni.

Majanduslised küsimused on alati rasked ja mitmekülgsed ja nõuawad läbiwiimiseks suurt praktilist wilumust, püsiwust ja kawakindlat tööd. Seda enam weel territoriaal osades. Õpeaja lühidust silmas pidades ei tohi siin wõtta miskit üle-arust. Koondõppuse alal peab andma sõdurile ainult uusi teadmisi, aga mitte korrutama endise kordamist. Endiste teadmiste meeletuletamine ja wärkendamine peab uute teadmiste omandamisel sündima iseenesest. Peale selle on weel tarwis, et kõik juhid wiiksid õppused läbi ühe plaani järele ning ühtlaselt. Aga selle tarwis on waja, et kõik juhid wõtaksid enne koondõppuste algust kõrgema juhi juhatusel läbi tulewaste koondõppuste tööka. Õpetegewuses ei tohi jääda midagi selgusetaks. Igaüks peab kindlasti teadma kuidas ja mis tema saab õpetama juba esimesest koondõppuste päewast alates.

Kaadrist koosnew majandusmeeste arw on wäike, majandus on suureulatusline, kogumise ajaks on tarwis osa temast wärskendada, osalt ehk täiendada wõi niisuguseid aineid, kui kütte ja walgustusmaterjal, toiduained, hobustemoon jne. uuesti muretseda.

Wähe sellest, kogu olemasolew ja saadaw warustus on tarwis õigel ajal koondada neisse punktidesse, kus nende tarwitamine ette nähtud, sorteerida ja ära paigutada. Igale wahelduwas koosseisus seiswale sõdurile väljaandmiseks määratud asi peab seisma temale määratud kohal, et pärast mitte ühte minutitki enam tema otsimise peale kaotada, riided ja jalanõud peawad meeste tulle kohe käepärast olema. Ainult neid tingimisi täites, wõib kindel olla, et lühike õppuste aeg kasutatakse otstarbekohaselt.

Lõpuks kõik kogumistega, õppustele kutsumisega ühenduses olew tegewus peab olema kooskõlastatud kohaliste walitsusasutuste, kutse ja parteiliste organisatsioonide tegewusega.

Sõjawägi, tungides territoriaal süsteemi juures rahwahulkade sügawusisse, peab püüdma vähem eksitada komplekteerimise piirkonna elanikkude igapäewast tegewust, muidugi niiwõrd, et seejuures ei kannataks sõjawäelised huwid, s. o. osade sõjaline ettevalmistus, mis peab jääma alati esimesele kohale.

Ja kas ongi wõimalik saawutada mingid tagajärgi uue ellu wiidawa, sõjawäelise organisatsiooni teostamisel töötawate rahwahulkade kui ka kohalike walitsuswõimude ükskõikse osawõtmise juures? Muidugi mitte. Kohapealse rahwa mitte küllalt teadlik ülespidamine sõjawäeliste algatuste wastu wõib nende teostamist tuntawalt takistada; iseäranis oleks takistatud koondõppuste läbiwiimine, sest piirkonnastamise, komplekteerimise, mahutamise ja kõik majanduslised küsimused oleksid muidu raskesti lahendatavad.

Kui kõik kogumiste korraldamisesse ja koondõppuste ettevalmistamisse puutuwad küsimused ainult kaadrikoosseisu kanda langewad, lasub õpetamise ülesandeist osa ka wahelduwa koosseisu õlgadel.

Milles siis seisab kogumiste ja koondõppuste ettevalmistus?

Iga juht peab kogumiste waheaegadel tutvustama end kõigi sõjapidamises ettewõetud taktiliste ja tehniliste uuendustega. Silmas pidades, et kõik uued teadmised tulewad alluwatele edasi anda, peab juht juba aegsasti välja töötama ja kokku seadma omale tööka. arwestades seejuures nabi ajaga. Õpuste korraldamisel ja tööka kokkuseadmisel on tungiwalt tarwis reegliks wõtta: õpeaja lühidust silmas pidades, ei tohi sinna wõtta midagi üle-arust, koondõppuse alal peab andma sõdurile ainult uusi teadmisi, aga mitte kordama endist; endiste teadmiste meeletuletamine ja wärkendamine peab sündima uute teadmiste omandamisel iseenesest. Peale selle on weel tarwis, et kõik juhid wiiksid õppused läbi ühise plaani järele. Aga selle tarwis on waja, et kõik juhid wõtaksid kõrgema juhi juhatusel all enne koondõppuste algust läbi tulewaste õppuste tööka. Õpetegewuses ei tohi jääda midagi selgusetaks. Igaüks peab kindlasti teadma, mis ja kuidas tema saab õpetama juba esimesest kogumise päewast hakates.

Et wahelduwa koosseisu juhtosa kogumiste waheaegadel raske on kawakindlalt ja süstemaatili-

selt õppustele ettevalmistada, siis kutsutakse tema kokku juba enne sõdurkoosseisu ja viimase tuleku tähtpäevaks peab juhtiv koosseis koondõppuste kava ja tööplaani täielikult läbi võtma ja ära omandama.

Nagu eelpool juba tähendatud, peab see töö olema nii korraldatud, et määratud õpekava täitmisele võiks asuda juba esimesest päevast.

Seepärast peavad kõik õpeabinõud ja õpevahendid, nagu märklauad j. m. juba õppuste alguseks valmis olema. Maastik väljaõppuste jaoks peab olema taktiliselt läbi uuritud ja õppuse liikide järele ära jaotatud nii, et saavutada võimalikult suuremat õpetlikust ja näitlikust. Seejuures on tarvis püüda, et iga uus väljaõppus saaks toimetatud uuel maastikul. Õpetingimuste mitmekesidus arendab mõtlemist ja leidlikust. Kui vahelduw koosseis kohale jõudnud, peab temal esimesest kuni viimase õpepäevani tundmus olema, et tema on tulnud õpe-punkti õppimiseks, vaid mitte ainult kroonupoolt määratud kohuste täitmiseks, nende maha venitamiseks.

Seepärast peab võetama kõik õpeained läbi kaasakiskuwalt, huwitawalt ja praktiliselt. Õpetööst huwitatuse mõttes peab juhtiv koosseis alati eeskujuks olema.

Iga tegewus peab saatma lühida seletusega tema otstarbest ja eesmärgist. On tarvis võtta alatiseks reegliks, et punewäelane peab alati aru saama omast manöwürist, s. o. teadma oma tegewuse otstarbet ja ülesannet, muidu on õppuseks kulutatud aeg asjata raisatud, aga viimast on õige wähe.

Õpeaja jaotus peab olema täiesti läbi mõeldud. Kui õppused peetakse suuremalt jaolt väljal, siis ei ole tarwidust määrata eraldi aega ümberriiwituste ja liikumisse tõmbamiste harjutusteks. Seda on sarnasel juhtumistel tarwis teha teel laskehajutustele, taktilistele õppustele minnes jne. Kuid ümberriiwitamised ja üleminekud ühest lahingkorrrast teise peavad õppijatele andma sellejuures täieliku näite nende tegelikust wadadusest ja seepärast peawad olema kohastatud maastiku omadustele, näiteks: tee laiuse ja muude tema omaduste muutumisele, maapinna omadustele, metsa, asula jne. piirkonda saabumisele. Sammust jooksule üleminekut tarwitada tasasel ja lahtisel maastikul. Igas sammus õpetegewuse alal peawad õpilased nägema kindlat ja selgesti wäljendatud mõtet: mitte ainuski hetk ei tohi õpetegewusest minna kaduma asjata. (Järgneb).

Keelnurk.

Üleskutse.

IV.

Meie sõjawäeline kirjandus elab praegu alles tõlgete ja wõõrakeeliste sõjateadusliste teoste ümbertöötamise ajajärgus. Puht-omakeelne algupärane sõjateadusline looming on alles weel kaugel.

Siin, tõlkimiste ja ümbertöötamiste juures pörkame kokku meie sõjawäeliste oskusõnade puuduse ja ebatäpsusega. Lonkab meie määrustikes, eeskirjus, juhtnõores ja muis ilmunud teostes ka mõtte wäljendus, stiil. Sõjawäelise keele stiil, mõtte wäljendamise võimalus ripub tuntawalt olemasolewa sõjawäelise keele tasapinnast ja ütelse ning kõnekäänude rikkusest, rohkusest ja täpisealsusest. Kergem on wäljendada omi mõtteid, kui on olemas juba kindlaks kujunenud, nii ütelda kodaniku õiguse saanud ütelse, mis oma täpsuse, selguse ja lühiduse poolest on kujunenud klassilisteks, s. o. kui sõjawäelises kirjanduses ja keeles on olemas juba stiil.

V.

Praegu töötatakse meil sõjawäelisse kirjandusse puutuwate tõlgete ja uusteoste alal mitme-

sugustes keskasutustes ja kohapeal. Need tööd on keeleliselt liig eraldatud. Üks autor ei tea, mis teisel juba saawutatud. Üldsuse ette pääseb ainult see, mis trükkis ilmub. Trükkis ilmunuist teostest ei ole võimalik kõigil ka kõike läbi lugeda ja sealt tarwilisi ja soowitawaid keelelisi saawutusi wälja noppida.

VI.

Keelnurk kutsub teoste autoreid ilmutama ja propageerima Keelnurgas omi saawutusi. Keelnurk soowib näha, et tema kujuneks aja jooksul kohaks, kus sõjawäeline kirjanduse alal tegutseja ja tegelik keele tarwitaja meie sõjawäelise keele uudsusi stiili ja oskusõnade alal wõiks leida, et tema kujuneks meie sõjawäelise oskuskeele arenemise ja arendamise koonduskohaks.

Kõik, kes on huwitatud meie sõjawäelise keele arenemisest, astuge Keelnurga kaastööliseks.

Igas wäeosas ja asutuses peaks leiduma wähemalt 1—2 keelelistest küsimustest huwitatud isikut. Usun, et seda leidubki. Unr.

Sõjawäelised teated välisriikidest.

Nõukogude Wene.

N. Vene meriväe juhtide vormi tunnismärk. Ajateenijad wanemad spetsialistid, kompani wanemad, bootsmannid ja ameti poolest nendele wastawad kannawad waruka peal kitsast paela.

Mitteajateenijad — wanem spetsialist, bootsmann ja ameti poolest nendele wastawad — üks kitsas pael; üli-wanem ja temale wastawad — kaks kitsast paela; rühma ja pool kompani ülemad — kolm kitsast paela; wahi ülema abi — üks keskmise laiusega pael; wahi ülem, 4 järgu laewa komander ja kommissar — kaks keskmise laiusega paela; 3 järgu laewa komander ja kommissar — üks keskmise laiusega ja üks kitsas pael; 2 järgu „Karl Marx'i“ tüüpi laewa komander ja kommissar — kolm keskmise laiusega paela; 1 järgu ja liini laewa komander ja kommissar — neli keskmise laiusega paela; laewade brigaadi ülem ja brigaadi kommissar — üks lai ja üks keskmise laiusega pael; flotillia juhataja — üks lai ja kaks keskmise laiusega paela; merijõudude juhataja Kaspia merel ja Kauges Idas — üks lai ja kolm keskmise laiusega paela. Lääne ja Musta mere-jõudude juhatajad — üks lai ja neli keskmise laiusega paela.

K. A.

Saksamaa.

Saksa kaugelaskes kahur. Saksa hiigla kaugelaskes kahur, millega sakslased Pariisi 1918 a. 128 kilomeetri tagant lasksid, on Saksa professor Dr. Frits von Rausenberger'i ülesleidus.

Laeng niisugusest kahurist lasti 500 nurgast, tema algkiirus oli 1500 m. sekundis, ja ta tõusis 40 klm. kõrgusele, enne kui alla langema hakkas. Et aga sarnasele kõrgusele jõuda, mida seni kättesaamatuks peeti kogu ilma, seks pidi kahuri toru 20 meetrit pikk olema. Laengul oli umbes 20 miljoni hobuse jõud, ning iga ruutsentimeeter seesmistest seintest seisis keskmiselt 3000 atmosfääri surwe all.

Et aga kogu määratu ilmaruumi läbi lennata, pidi laeng ainult $\frac{1}{60}$ jagu sekundist torus olema, sihile jõudis ta aga 3 minuti jooksul. Ainuit see asjaolu, et laeng kõrgemates õhukihtides vähem wastupanu leidis, tegi sarnase ilmaruumist läbilennu võimalikuks.

Et aga siht nende kolme minuti jooksul, mis laeng õhus wiibis, maakera liikumise tõttu muutus, siis oli rehkendada sihtimisel ka maakera ümarusega, mis selle maa peal $1\frac{1}{3}$ klm. välja teeb.

Rausenberger'i kahurid walmistati Kruppi tehastes Essenis kõige suuremas saladuses. Juhtiwaks jõuks kahurite walmistamisel oli ülesleidja ise. Teine walmistamise juures tegew isik oli admiral Rogge, kes alguses ka ise laskmist juhatas, kuna kahurimeeskonnas olid suuremalt osalt meriwäelased.

E. M.-s.

Poola.

Laske wõistlused Poola sõjawäes. 30. juulil olid Tornis laske wõistlused, kus esinesid Poola sõjawäe meistri nime peale ohwitseride ühingud 10. korpuse ringkonnast. Jgas korpuse ühingus oli 6 ohwitseri. 1-se koha sai 25. Piotrkowski rügement (4. korpuse ringkond), saades 525 punkti. Teise koha sai 67. Brodnicki rügement (8. korpuse ringkond) 485 punktiga. Kolmanda koha sai 76. jalgwäe rügement (3. korpuse ringkond) 404 punktiga.

K. U.

Prantsusmaa.

Uute sõjalaewade ehitamine. Parlamendi poolt 24. aprillil s. a. wastu wõetud seaduse põhjal asuti juuli kuus kahe uue 10.000 tonnillise rist-leja ehitusele. Need ristlejad on *Duquesne*, mis Bresti tehastes ehitatakse, ja *Tourville*, mis Lorienti tehastes ehitatakse. Nende ristlejate omadused on järgmised: pikkus 185 m.; laius 19 m.; jõud 130 000 H. P.; kiirus 33 sõlme; relwistus 8 kahurit, igaüks 203 mm., mis nelja paaris asuwasse torni paigutatud; kaheksa 75 mm. ja 40 mm. lenukite wastast suurtükki. Peale selle on laewal kaks lenukit. Traadita telegrafi juures on tarwitusele wõetud kõik uuemad täiendused ja leidused. Rist-lejate meeskond saab 600 meest olema. Wiimase mõnuste eest on hoolitsetud. On olemas juukse-lõikamise, supelus- ja karastussaalid, madruste jaoks raamatukogu.

Käesolewa aasta jooksul wõetakse weel ehitusele kuus 1500 tonnillist torpeedolaewa ja kaks 1500 tonnillist weelust paati.

V. K.

Inglismaa.

Tiibadega rakett. Inglismaal Hullis proowiti raketti, mis tarwilisele kõrgusele wisatult lõhkeb ja annab metall wihma, mis 5—8 miili kaugusel kõik elawad olewused häwitab. Õhus püsib ta iseäraliste tiibade abil. Tema ülesleidja Wales seletab, et tähendatud rakett osutub palju tõsisema sõjariistana, kui Mathews'i surma kiirine.

Tähendatud raketi proowimine sündis suurel wäljal, misjuures kõikidele ümberkaudsetele elanikkudele oli teatatud katsest, et ära hoida õnnetusi Waatamata selle peale, et rakett oli tehtud õige wäike, oli tema tegewus siiski üllataw — kõik wäli kattus metall-wihmaga.

Lähemal ajal oodetakse „tulewärgi“ ametlist katset.

Hispaanis.

Uus sõjawäe seadus. Direktooriumi poolt on 29. märtsil sel aastal uus rekruteerimise seadus wälja kuulutatud. *Revue Militaire Générale*'i järele, 1. augustist s. a., on selle seaduse üldjooned järgmised.

Tegewa teenistuse kestvus on lühendatud 3 aasta pealt 2 aasta peale. Tegewa teenistus on kõigile hispaanlastele sunduslik. Eelmise seaduse järele jagunes aastane kontingent liisu läbi kahte ossa. Esimesel osal kestis tegewa teenistus 3 aastat, ta koosseis oli 86 000 meest. Teises osas oli 40 000 meest, kelle tegewa teenistus kestis kõigest 3 kuud. Uue seaduse järele kaob see wahetegemine. Selle tagajärjeks on reserwide parem ettewalmistus. Peale kahe aastase teenistuse wäeosas loetakse neli aastat tegewat teenistust wäljaspool wäeosas (disponibilité). Esimese järgu reserwis olemise aega on 6 aastat, teise järgu reserwis samuti 6 aastat. Teenistuse kestwuse aeg üldse 38 eluaastani.

Rahuaegsete jõudude suuruses ei ole muudatusi ette wõetud. Endine 1911 aasta seadus andis 258.000 meest, uus seadus annab umbes 252.000 meest. Mõlemal juhtumisel on arw suurem kui eelarwes ette nähtud. Wiimane on kokku seatud 210.000 mehe peale. Tegewa teenistuse aeg ei saa wist üle 18 kuu kestma — wõimalus, mis uue seadusega ette on nähtud.

Warem rikastele noortelemeestele antud võimalus end raha eest tegewast teenistusest osaliselt lahti osta on alles jäänud. Nimelt on noortelemeestele, kes eduga sõjalise ettevalmistuse katsed läbi teinud, 9 kuuline teenistuse aeg võimaldatud, tingimusel, et nad ise end warustawad ja toidawad ja 1000 kuni 5000 pesetat maksawad, seejärgi waadates, kui suuri makse nende wanedamad maksawad. Nooredmehed, kel lühendatud teenistuseaeg lubatud, teewad rügemendis läbi erilised kursused. Kolme kuu pärast võib neid kapraliks ülendada, kuue kuu pärast allohwitseriks, üheksa kuu pärast, s. o wabastamisel, ohwitseri asetäitjaks (adjutant). Kes wiimase kraadi on omandanud, kutsutakse wabanemisele järgnewal

aastal 2 kuuliseks õpeperioodiks kokku, mille järele nad, kui katsed rahuloldawalt sooritanud, tagawara nooremleitnantideks ülendatakse. Seega püüab direktorium uue seaduse läbi tagawarawäe ohwitseride rekruteerimist kindlustada.

Uus seadus püüab seega ka haridust maal arendada, etta meestele, kes teatawa haridusega, eesõigustusi annab.

Walitsusasutused ja need ettewõtted, mis riigilt toetust saawad, ei wõi teenistusse wõtta isikuid, kes sõjawäe kohustusi pole täitnud.

Samuti on püütud uue seadusega sõjawäeteenistusest kõrwalehoidjate arwu vähendada, piirates wäljarändamist enne sõjawäe kohustuste täitmist.

V. K.

Tallinna Garnisoni „Sõdurite Kodu“ tegevusest 1923.

Tallinna Garnisoni „Sõdurite Kodu“ on asunud novembri kuul 1920 a.

Raamatukogu ja lugemise tuba.

Raamatukogu ja lugemise toad on ühes „Sõdurite Koduga“ asunud 20. novembril 1920 a, kuid awatud 11. märtsil 1921 a. Raamatukogu on asunud annetatud raamatutest ja rahasummadest. Üles peetakse „Sõdurite Kodu“ erasummadest.

Möödaläinud aasta algul oli raamatukogus 2427 raamatut, missugused 13 osakonda ära jagatud olid järgmiselt:

1) Ilukirjandus	822 eks.
2) Usu ja mõtteteadus	81 „
3) Õigus ja ühiskonna teadus	188 „
4) Kirjandus teadus ja arwustused	208 „
5) Ajalugu	117 „
6) Maade ja rahwateadus	76 „
7) Matemaatika ja loodusteadus	75 „
8) Tegelikud teadmised	240 „
9) Kunst ja sport	156 „
10) Üldine jaoskond	260 „
11) Venekeelne kirjandus	171 „
12) Saksakeelne kirjandus	82 „
13) Prantsus- ja Inglisekeelne	16 „

Aasta jooksul sai juurde muretsetud 65 raamatut.

Ajakirjad ja ajalehed.

1923 a. jooksul sai „Sõdurite Kodu“ erasummade arwel tellitud järgmised ajalehed ja ajakirjandus:

- 1) „Päewaleht“, 2) „Kaja“, 3) „Vaba Maa“, 4) „Postimees“, 5) „Sakala“, 6) „Poslednija Iswestija“, 7) „Põhja Kodu“, 8) „Võru Teataja“, 9) „Tulewik“, 10) „Vaba Eesti“, 11) „Sõdur“, 12) „Sõduri lisa“, 13) „Eesti Spordi leht“, 14) „Pildileht“, 15) Pildileht „Agu“, 16) „Laewandus“, 17) „Esmaspäew“, 18) „Suomen Kuwalehti“, 19) „Riigi Teataja“, 20) „L'illustration“, 21) „Die Woche“, 22) „Times Weekly Edition“, 23) „Lustige Blätter“.

Lugemise toad on awatud iga päew kell 9 kuni 24. Raamatud antakse sõjawäelastele lugemiseks tasuta. Raamat võib ühe lugeja käes mitte üle kuu aja olla. Raamatute wäljaandmine on kolm korda nädalas.

Sport.

T. G. „Sõdurite Kodu“ juures on pidusaal näitelawaga ja tennisplats, mida spordi jaoks kasutatakse.

Saalis peetakse iga teisipäew ja neljapäew Garnisoni sõduritele ja iga kesknädal ohwitseridele spordi harjutusi. Tennisplats ühes mänguabinõudega on suwel igapäew kõikidele sõduritele tasuta tarwitada.

Spordi abinõudest on olemas: üks wõimlemise kang, üks roobaspuu, üks wõimlemise hobune, üks wõimlemise kits, kuus matti wõimlemiseks ja maadlemiseks, nendest kaks 1923 a. jooksul Kodu summadest juurde muretsetud, 32 wõimlemise keppi, 32 wõimlemise kurikat, 27 rapiiri ühes tuppedega, 1 tõste stange ühes sheibedega, neli tõstmise pommi, 50 paari spordi kostüüme, 25 paari spordi kingi, 12 tennisballi, 4 pallilööjat, kaks jalgpalli, 1 tõuke kuul, üks wiske ketas, 3 wiske oda, 6 paari suuske ja suusakeppe.

„Sõdurite Kodus“ käsitakse järgmisi spordi harusid: wõimlemine, wehklemine, maadlemine, tõstmine ja tennis mäng.

Sporti harrastawad „Sõdurite Kodus“ 30–40 sõdurit ja 18–20 ohwitseri.

Wõimlemist juhatawad Sõjawäe Ühendatud Õpeasutuste spordi instruktorid Saar ja Mats, wehklemist instruktor Popow.

Spordi wõistlusi korraldab T. G. Spordi Komisjon.

Üldhariduslised loengud.

Loenguid peetakse kohaliku seltskonna teelaste, arstide ja ohwitseride poolt kaks korda nädalas, iga esmaspäew ja reede.

1923 aastal peeti 42 loengut, nendest üks osa udupiltide saatel. Pealtkuulajate arw aasta jooksul 11.257 sõdurit.

Riigi, niisama omawalitsuste poolt korraldatud kursuseid möödaläinud aastal Sõdurite Kodu juures ei olnud, kuid käesolewa aasta algul said korraldatud aianduse, mesinduse ja kanakaswatuse kursused.

Lõ bustused.

Möödaläinud aastal sai T. G. „Sõdurite Kodu“ näitelawa wiimase aja nõuetele wastawalt ümberehitud ja wastawa elektri walgustuse reostaadi ja proshektoriga sisseseatud, orkestri ruum näitelawa ette pöranda alla wiidud ja näitelawa jaoks metsa ja toa kulissid (dekoratsioonid) muretsetud. Kulissid maalidraamateatri dekoratsioonid h-ra Turand. Samuti sai ka „Sõdurite Kodu“ saal põhjalikult remonteeritud ja uued elektri armatuurid sisse seatud.

Iga laupäew ja pühapäew korraldakse „Sõdurite Kodu“ pidu ehk kontsert-tantsu õhtuid, „Sõdurite Kodu“ niisama ka garnisoni väeosade poolt.

Kontsert-tantsu õhtutest wõtawad osa sellekohaste loatähtedega garnisoni väeosadest 200—300 sõdurit ja nende külalistena umbes 150—200 nais-terahwast ja eraisikut — wiimased maksu eest. Riigi ja teiste suuremate pühade ajal on „Sõdurite Kodu“ omal jõul korraldanud kinniseid kontsert-balle ja näitemängu õhtuid.

Tantsuks mängiwad kordamisi Sõjamäestee-riumi ja merewäe orkestrist 15 meest.

Ükskord nädalas peale loengut korraldatakse sõjawäelastele tasuta kino etendus.

„Sõdurite kodu“ tegewus arwudes.

„Sõdurite Kodu“ on 1923 a. jooksul korraldanud:

Wõimlemise õhtuid	50.
Loenguid	42.
Kino-õhtuid	24.
Ohwitseride õppusi	15.
Kontsert-tantsu ja eeskawaga pidu õhtuid	45.

Garnisoni väeosade aastapäiwi ja pidustusi on peetud 23.

1923 a. on raamatukogu tarwitanud 356 sõjawäelast.

Raamat-teated.

Eesti vabadussõjas langenud kodukaitsjate mälestussammas Pärnus.

Langenud sõdurite haudade korraldawa komisjoni väljaanne 1924 a.

Nimetatud teos on ilmunud hiljuti Pärnu L. S. H. K. komisjoni väljaandel.

Pärnu oli esimene, kes püstitas oma maakonnast päritolewatele Wabadussõjas langenud kangelastele mälestussamba. Esimesena on tema mälestussamba püstitamise töödega ühenduses olewa tegewuse kokkuvõtte ka trükituna ilmutanud.

Olgu siin nimetatud teosest mõned andmed.

Teos algab Wabadussõjas langenute mälestuse jäädwustamise mõtte tähtsuse toomisega. (Sellest on wäljawõte toodud eelpool ka käesolewas „Sõduris“.) Selle järele antakse pikem kirjeldus mälestussamba püstitamise eeltöödest. Lõpuks tuuakse mälestussamba awamise aktuse kirjeldus. Raamatu lõpus on loeteldud üksikute koguduste kalmistode kaupa kõik Pärnu maakonnast pärit olewad Wabadussõjas langenud, keda sääl toodud andmete järele on kokku 341 kange-

last. Raamat on warustatud hulga langenud kangelaste piltidega. Raamatus on toodud ka kõik teised seni Pärnumaal püstitatud Wabadussõja kangelaste mälestussambad, missugused on Pärnumaal praegu olemas juba: Toris, Wändras ja Jakobis.

Nimetatud raamat oleks soowitaw näha igas sõdurite ja ka rahwa raamatukogus.

Lõpuks paar sõna raamatu ajaloolise külje kohta. Sarnased teosed, kui käesolew, saawad olema huwitawad tulewikus ajalooliselt. Seepärast peaks nemad katsuma jäädwustada enesesse täielikumalt need mõtted ja tundmused, millest olid juhitud mälestussamba püstitajad ja selle toetajad rahwa-hulgad. Selles mõttes on väga tähtis, et raamatus on ära trükit kõik mälestussamba awamiseks saadetud terwitus-telegrammid, mis muidu ajajooksul wõiwad kaduma minna. Samba awamisel peetud mälestuskõnedest on toodud waid ainult mõned katkendid. Ajalooliselt oleks aga väga tähtis, et ka nimetatud kõned oleks leidnud siin koha täielikult.

Unw.

Kroonika.

— Senini on ajateenijate sõdurite wabastamine sündinud aasta lõpul, enne jõulu. Käesolewal aastal kawatsetakse seda aga warem teha — üksikutes wäeliikides wast juba septembris.

— Kindral Laidoneri nimeilises inwaliidide sanatooriumis Haapsalus on tänawu suwel rawitusel 17 inwaliidi.

— Demobiliseeritud sõjawäelaste liidu Tallinna osakond on otsustanud oma liikmetest tööartelli asutada, kes wõtaks oma peale ehituse ja remont-töid.

— Wigastatud sõjameeste Tallinna ühing on omale S. Tatari tänawal maja ostnud, kuhu lähemal ajal üle wiiakse tema Narwa maanteel asuwad rätsepa ja kingsepa töökojad. On kawat-susel ortopeedia ja mehaanika töökodade awamine

— Põltsama Wabadussõjas langenud mälestussamba awamine on Põltsamaa alewis 17. aug. Ausammast on walmistatud kujur Melnik'u kawandi järele.

— 29. augustil on sõjawäe ühendatud õpe-asutuste aastapäew, mille puhul kell 11 Wabadus-platsil peetakse ära paraad. Aastapäewal ülen-datakse wiimase kursuse kadetid ohwitserideks. Paraadile ilmub sõjakool uues wormis.

— Tallinna garnisoni jalgpalliwoistlused algasid 8. augustil. 10. rügement wõitis lennuwäge 2:1, Sidepataljon ühendatud õpeasutuste õpepataljoni 3:1. Garnisoni jalgpalli meistriks tuli 11. skp. Sidepataljoni meeskond, kes wõitis 10. jal. rügemendi meeskonda 6:1.

Wäeosadele.

„Sõdur“, kes oma weergudel pakutawa teaduslise materjali kõrwal tahab olla ka meie rahwawäe sisemise elu ja tegewuse kuwastajaks, wajab tungiwalt kohapealt sellekohast materjali.

„Sõduri“ toimetuse palub kohapeal wäeosades teeniwaid sõjawäelasi astuda „Sõduri“ kaastööliseks ja kirjasaatjateks ja saata temale kaitsewäe õppusi, sisemist elu ja tegewust kirjeldawaid teateid.

Eriti soowib „Sõdur“ kohalikudelt kirjasatjailt suuremal arwul wäeosade õpetegewust ja tähtsamaid sündmusi kujutawaid üleswõtteid. Ka karrikatuurid ja humoreskid samadelt aladelt ei ole põlatud.

Igale üleswõttele lisatagu juurde lühike kirjeldus. Kui sündmuse ehk tegewuse ala kohta üleswõtteid mitu, ehk kui sündmus iseenesest suurema tähtsusaga, antagu ka kogu sündmuse kohta üldine kokkuvõtlik kirjeldus.

12. VIII. 24.

„Sõduri“ toetus.

— Ilmusid trükist —

Sportala paremate tagajärgede (rekordide) registreerimise kaardid.

Hind 2 Mrk.

Saada „Sõduri“ toimetusest
— Tallinn, Pagari tän. № 1. —

Toimetusele saadetud kirjandus.

Figy № 31, 32. Kirjanduse, kunsti ja kultuuri ajakiri.

Odamees № 7. Juuni 1924.

Kodu № 14. Perekondlik kirjanduse, teaduse ja kunsti ajakiri.

Eesti Majandus № 30. Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Eesti Politseileht №№ 29, 30. Administratiiv-õigusline aegkiri.

Војни Весник № 7. Yugoslaawia sõjawäeline ja kirjandusline kuukiri.

Karys № 31. Leedu sõjaasjandusline ajakiri.

Wojenské Rozhledy № 5. Tshehoslowakkia sõjaasjandusline ajakiri.

Wastutaw toimetaja: **E. Limberg.**

Wäljaandja: **Kindralstaap.**

„Sõduri“ talitus toimetab wäljamaa sõjaasjanduslise

kirjanduse ja raamatute tellimist

nominaal hinnaga.

Talituse aadress: Tallinn, Pagari t. № 1.

Ilmus trükist

Laske-eeskiri jalgwäe relwadele

II wihk

IV jagu: **Kerge kuulipilduja**

Kindraltaabi VI osakonna wäljaanne.

Saada „Sõduri“ talitusest, Tallinnas, Pagari tän. 1.